

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 9 kwietnia 2024 r.

Pozycja 62

POSTANOWIENIE z dnia 20 grudnia 2023 r. Sygn. akt Ts 7/23

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Jarosław Wyrembak,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej J.Ć. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 394² § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575) w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 142 lit. b ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1469) „w zakresie, w jakim przepis ten uniemożliwia wniesienie zażalenia do innego równorzędnego składu Sądu II instancji na wydane – na skutek rozpoznania złożonego wraz z apelacją wniosku o zwolnienie od opłaty od apelacji – postanowienie o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych, wydane po raz pierwszy przez Sąd drugiej instancji”, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 77 ust. 2; art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3; art. 32 ust. 1 w związku z art. 78 i art. 176 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 112 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1398) „w zakresie, w jakim przepis ten, w sytuacji prawomocnego odrzucenia apelacji na skutek rozpoznania, w oparciu o art. 380 k.p.c., zarzutów podniesionych względem postanowienia Sądu II instancji w przedmiocie oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, nie przewiduje – na podstawie art. 130 k.p.c. – wezwania strony do opłacenia pisma, a w przypadku gdy pismo podlegające opłacie wniesione zostało przez adwokata lub radcę prawnego – nie przewiduje tygodniowego terminu do opłacenia pisma, liczonego od daty doręczenia postanowienia o odrzuceniu apelacji, a gdy postanowienie zostało wydane na posiedzeniu niejawnym – od dnia jego ogłoszenia”, z art. 45 ust. 1 i art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

1) nadać dalszy bieg skardze konstytucyjnej w zakresie badania zgodności art. 112 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1398) „w zakresie, w jakim przepis ten, w sytuacji prawomocnego odrzucenia apelacji na skutek rozpoznania, w oparciu o art. 380

k.p.c., zarzutów podniesionych względem postanowienia Sądu II instancji w przedmiocie oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, nie przewiduje – na podstawie art. 130 k.p.c. – wezwania strony do opłacenia pisma, a w przypadku gdy pismo podlegające opłacie wniesione zostało przez adwokata lub radcę prawnego – nie przewiduje tygodniowego terminu do opłacenia pisma, liczonego od daty doręczenia postanowienia o odrzuceniu apelacji, a gdy postanowienie zostało wydane na posiedzeniu niejawnym – od dnia jego ogłoszenia” z art. 45 ust. 1 i art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji;

2) odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 5 stycznia 2023 r. (data nadania) J.Ć. (dalej: skarżący) – reprezentowany przez pełnomocnika z wyboru – wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji na tle następującego stanu faktycznego.

Skarżący, wnosząc 28 czerwca 2022 r. apelację do Sądu Apelacyjnego w W. (dalej: Sąd Apelacyjny) od wyroku Sądu Okręgowego w W. z 24 maja 2022 r. (sygn. akt [...]), jednocześnie złożył wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych od apelacji.

Wniosek ten został oddalony przez Sąd Apelacyjny w W. postanowieniem z 20 lipca 2022 r. (sygn. akt [...]).

W związku z powyższym skarżący wystąpił o sporządzenie i doręczenie pisemnego uzasadnienia ww. orzeczenia, które zostało oddalone przez Sąd Apelacyjny w W. postanowieniem z 3 sierpnia 2022 r. (sygn. akt jw.).

Następnie, postanowieniem z 18 sierpnia 2022 r. (sygn. akt jw.) Sąd Apelacyjny w W. w punkcie pierwszym oddalił wniosek o przywrócenie terminu do uiszczenia opłaty od apelacji oraz wniosek ewentualny o przywrócenie terminu do wniesienia apelacji, w punkcie drugim odmówił sporządzenia uzasadnienia postanowienia z 3 sierpnia 2022 r., a w punkcie trzecim odrzucił apelację z 28 czerwca 2022 r.

Na powyższe rozstrzygnięcie skarżący wniósł zażalenie, które Sąd Apelacyjny w W. oddalił postanowieniem z 17 października 2022 r. (sygn. akt [...]). Orzeczenie to, doręczone skarżącemu 7 listopada 2022 r., wskazane zostało jako ostateczne rozstrzygnięcie w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji.

Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 22 lutego 2023 r. (doręczonym 28 lutego 2023 r.) skarżącego wezwano do usunięcia braków formalnych skargi przez: 1) wskazanie adresu skarżącego (wraz z czterema kopiami); 2) doręczenie odpisów lub kopii poświadczonych za zgodność z oryginałem załączników do skargi konstytucyjnej nr 3, 4, 8, 12 i 14. Pismem z 6 marca 2023 r. (data nadania) skarżący usunął wskazane braki.

2. W ocenie skarżącego regulacja zawarta w art. 394² § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575) stanowi „naruszenie konstytucyjnych praw i wolności jednostki, pod postacią:

– prawa do Sądu, statutowanego przez art. 45 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 i art. 77 ust. 2 Konstytucji RP,

– prawa do zaskarżania orzeczeń i kontroli orzeczeń w dwuinstancyjnym postępowaniu sądowym, statutowanego przez art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP,

– zasady równości stron postępowania oraz realizacji konstytucyjnego prawa do instancyjnej kontroli orzeczeń, wynikających z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 78 i art. 176 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP” (s. 14 skargi).

Skarżący wskazuje ponadto, że „aktualne brzmienie art. 112 ust. 2 i 3 u.o.k.s. nie przewiduje możliwości uzupełnienia przez stronę braku fiskalnego apelacji, w przypadku negatywnego rozpoznania zarzutów podniesionych pod adresem postanowienia Sądu II instancji w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych (co następuje w orzeczeniu Sądu o odrzuceniu apelacji), a co powoduje rażące naruszenie prawa jednostki do sądu, rozumiane go jako dostępność strony do wyższych instancji” (s. 29-30 skargi).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom. Trybunał wydaje postanowienie o nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu, gdy spełnia ona określone przez prawo wymagania oraz nie zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p.TK.

2. W ocenie Trybunału w części, w jakiej skarżący kwestionuje konstytucyjność art. 112 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1398; dalej: u.k.s.c.) „w zakresie, w jakim przepis ten, w sytuacji prawomocnego odrzucenia apelacji na skutek rozpoznania, w oparciu o art. 380 k.p.c., zarzutów podniesionych względem postanowienia Sądu II instancji w przedmiocie oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, nie przewiduje – na podstawie art. 130 k.p.c. – wezwania strony do opłacenia pisma, a w przypadku gdy pismo podlegające opłacie wniesione zostało przez adwokata lub radcę prawnego – nie przewiduje tygodniowego terminu do opłacenia pisma, liczonego od daty doręczenia postanowienia o odrzuceniu apelacji, a gdy postanowienie zostało wydane na posiedzeniu niejawnym – od dnia jego ogłoszenia” z art. 45 ust. 1 i art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji, skarga spełnia przesłanki nadania jej dalszego biegu (art. 61 ust. 2 u.o.t.p.TK).

Trybunał zauważa, że – co prawda w *petitum* skargi skarżący kwestionując konstytucyjność art. 112 ust. 2 i 3 u.k.s.c. wskazuje na pierwotny Dziennik Ustaw (tj. Dz. U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1398) – niemniej jednak wynikająca z uzasadnienia skargi konstytucyjnej istota problemu konstytucyjnego oraz zacytowana treść przepisów nakazuje przyjąć, że intencją skarżącego jest kwestionowanie art. 112 ust. 2 i 3 u.k.s.c. w brzmieniu nadanym przez Dz. U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1398, ze zm.

3. Natomiast w zakresie, w jakim skarżący kwestionuje konstytucyjność art. 394² § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575) z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 77 ust. 2; art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3; art. 32 ust. 1 w związku z art. 78 i art. 176 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji, zdaniem Trybunału skarga nie spełnia przesłanek nadania jej dalszego biegu.

Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji prawo do wniesienia skargi konstytucyjnej przysługuje każdemu, czyje konstytucyjne prawa lub wolności zostały naruszone w wyniku wydania w jego sprawie ostatecznego rozstrzygnięcia, opartego na niezgodnym z Konstytucją przepisie ustawy lub innego aktu normatywnego.

W myśl art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu trzech miesięcy od dnia doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia. Wyczerpanie drogi prawnej jest warunkiem koniecznym z punktu widzenia

subsydiarności skargi konstytucyjnej. W toku instancji skarżący musi więc wykorzystać dostępne mu zwykle środki prawne, zapobiegające uzyskaniu przez orzeczenie waloru prawomocności. Skarżący powinien zatem wskazać prawomocne rozstrzygnięcie, które zostało wydane w oparciu o zaskarżony akt normatywny. Tylko regulacja prawna, będąca podstawą ostatecznego orzeczenia odnoszącego się do praw lub wolności skarżącego, może być przedmiotem skargi, która – w przeciwnym wypadku – nabrałaby charakteru *actio popularis* (zob. m.in. postanowienie TK z 29 stycznia 2013 r., sygn. SK 36/12, OTK ZU nr 1/A/2013, poz. 15 i powołane tam orzecznictwo). Wskazanie takiego przepisu nie jest bowiem czysto „techniczną czynnością”. Jak zauważył Trybunał w postanowieniu z 14 maja 2003 r., sygn. Ts 56/02 (OTK ZU nr 2/B/2003, poz. 91): „nie chodzi (...) o wskazanie jakiegokolwiek – podjętego w toku postępowania – orzeczenia sądu, ale takiego, które nadać mogło ostateczny charakter merytorycznemu rozstrzygnięciu o konstytucyjnych prawach lub wolnościach skarżącego, wydanemu na podstawie zakwestionowanych w skardze przepisów”. Innymi słowy, chodzi o władcze rozstrzygnięcie, które ostatecznie – i choćby pośrednio – określa sytuację prawną skarżącego i ma znaczenie dla realizacji jego uprawnień (por. postanowienia TK z: 17 grudnia 1997 r., sygn. Ts 22/97, OTK ZU nr 1/1998, poz. 10; 12 sierpnia 1998 r., sygn. Ts 62/98, OTK ZU nr 5/1998, poz. 71; 13 października 1998 r., sygn. Ts 117/98, OTK ZU nr 3/1999, poz. 43; 4 grudnia 2000 r., sygn. SK 10/99, OTK ZU nr 8/2000, poz. 300; 7 sierpnia 2001 r., sygn. Ts 68/01, OTK ZU nr 8/2001, poz. 296; 26 maja 2008 r., sygn. SK 8/08, OTK ZU nr 4/A/2008, poz. 72).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego dla zbadania zgodności z Konstytucją przepisów zamykających drogę sądową bądź wykluczających dopuszczalność wniesienia do sądu określonego środka prawnego konieczne jest uprzednie uzyskanie orzeczenia w przedmiocie odrzucenia niedopuszczalnego z mocy prawa środka. Dopiero dysponując takim orzeczeniem skarżący mógłby dochodzić stwierdzenia naruszenia prawa do sądu (zob. postanowienie pełnego składu TK z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13, OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35). Pogląd wyrażony w przywołanym orzeczeniu Trybunału stanowi, co do zasady – zgodnie z art. 37 ust. 1 pkt 1 lit. e *in fine* u.o.t.p.TK – wiążącą dyrektywę interpretacyjną dla kolejnych składów orzekających do chwili zmiany stanu prawnego lub do momentu odstąpienia od niego przez Trybunał w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie.

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego skarżący nie uzyskał ostatecznego rozstrzygnięcia naruszającego jego prawa określone w *petitum* skargi konstytucyjnej, nie wniósł bowiem zażalenia na postanowienie o oddaleniu wniosku w przedmiocie zwolnienia od kosztów. Zażądał jedynie sporządzenia uzasadnienia postanowienia o odmowie takiego zwolnienia. Przedmiotem skargi nie uczyniono jednak prawa do uzyskania uzasadnienia niezaskarżalnego postanowienia, lecz prawo do wniesienia zażalenia. Okoliczność ta uniemożliwia merytoryczne rozpoznanie skargi konstytucyjnej w tym zakresie i przekłada się na odmowę nadania dalszego biegu na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK.

Z tych wszystkich powodów należało postanowić jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na punkt drugi niniejszego postanowienia w terminie siedmiu dni od daty jego doręczenia.